

Prof. Jeffrey D. Sachs

Jeffrey D. Sachs Columbia Üniversitesi'nde Sürdürülebilir Kalkınma, Sağlık Politikaları ve Yönetimi Profesörü ve Yeryüzü Enstitüsü Direktörüdür. Ayrıca Birleşmiş Milletlerin Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı'nın da direktörüdür.

Amerika nasıl kurtulur?

ABD Başkanı Trump'ın dış politika ve askeri politikaları artık sabah erken saatlerde atılan tweet'lerden, Beyaz Saray personelinin veya üst düzey yetkililerin haberi olmadan duyuruluyor. Durum tehlikeli ve sağlıksız.

Amerika bir politik erime döneminin ortasında, ne yurt içi ekonomisini ne de uyumlu bir dış politika yönetemez halde. Beyaz Saray büyük bir hengame içinde, Kongre felç olmuş durumda ve dünya şaşkınlık ve korku içinde Amerika'yı izliyor. Bu çöküşü atlatmak ve sağ kurtulmak istiyorsak nedenlerini iyi anlamalıyız. Washington DC'de iki güç merkezi var: "Beyaz Saray ve Kongre Binası." İkisi de darmadağın fakat farklı nedenlerle…

Beyaz Saray'daki işlevsizlik büyük ölçüde Başkan Donald Trump'ın karakteriyle alakalı bir mesele. Birçok uzmana göre Trump'ın davranışları, büyüklenmeci öz saygısı, patolojik seviyede yalan söylemesi, vicdansızlığı ve gamsızlığı, dışavurumcu sığlığı, yaşam tarzı, fevriliği, kendi eylemlerinin sorumluluğunu alamaması ve kısa vadeli evlilik ilişkileri ile narsistik kişilik bozukluğu semptomları. Sonuçlar vahim olabilir. Patolojik narsistlerin şiddetli çatışma ve savaşlara bulaşma eğilimi vardır (Lyndon Johnsom ve Vietnam'ı, Andrew Jackson ve yerli Amerikalıların etnik temizlenişini düşünün).

Trump'ın yapıcı bir yönetim için gerekli olan psikolojik özellikleri bile yok: "Dürüstlük, onur, yetkinlik, empati, deneyim ve planlama kapasitesi." Bazı gözlemcilere göre Trump yetersiz zihinsel kapasite belirtileri de taşıyor.

Washington'ın umudu

Washington'ın umudu "odadaki büyüklerin" Trump'ın tehlikeli eğilimlerini kontrol altında tutması. Ama Trump yönetimindeki "büyükler" giderek sivilden ziyade askeri isimler olmaya başladı, üç general de dahil (Beyaz Saray Özel Kalemi John Kelly, Ulusal Güvenlik Danışmanı H.R. McMaster ve Savunma Bakanı James Mattis). Bilge sivil liderler barışın anahtarıdır, özellikle de Amerika'nın büyük savaş makinesinin her daim çalışır halde olduğu düşünüldüğünde. Küba Füze Krizi'nde savaşı savunan John F. Kennedy'nin askeri danışmanlarını veya Mattis'in İran karşıtı saldırgan tutumunu anımsayalım.

ABD'de demokratik meşruiyeti eski haline getirmek için seçim kampanyası finansmanına ve lobiciliğe çok daha sıkı sınırlar getirilmesinin de dahil olduğu birçok şey yapılması gerekiyor. Fakat birinci ve en önemlisi Trump'ın başkanlığını barışı koruyarak atlatabilmemizdir.

İki emniyet vanası daha var. Oval ofisin sorumluluklarını yerine getiremeyen başkanları görevinden almanın yolunu belirleyen ve bu başkanları "cürüm ve hafif suçlar"dan mahkemeye çıkartabilen 25. Anayasal Kanun. İki önlem de ABD anayasal düzenine göre çok aşırı bir durum ve her iki seçenek de Cumhuriyetçi liderlerin anlaşmasına bağlı. En azından Trump'ın psikolojik dengesizliği veya politik zayıflığı bir savaş başlatmasına neden olduğu durumda bu iki seçenek gerekli hale gelebilir ve acilen uygulanması gerekebilir.

Kongre'deki politik erime bu kadar dramatik değil ama en az Beyaz Saray'daki kadar ciddi. Orada düzensizliğin sebebi bir kişilik bozukluğu değil, para. Toplam değerleri 100 milyar doları bulan sanayici kardeşler David ve Charles Koch neredeyse Sözcü Paul Ryan ve Çoğunluk Partisi Lideri Mitch McConnell'ın oyları ve seslerinin sahibi durumunda.

Sonuç; politik ahlaksızlık. Ryan ve McConnell Amerikan vatandaşları yerine Koch kardeşlerin çıkarlarına uyan yasaları pervasızca zorluyor. Başkan Barak Obama'nın imzası olan sağlık hizmetleri yasası 2010 Uygun Bakım Yasası'nın (Obamacare) iptal edilmesi girişimlerinin seçmenlerin görüş ve çıkarlarıyla hiçbir ilgisi yok; bu sadece Koch kardeşlerin (ve diğer Cumhuriyetçi mega-bağışçıların) istediği bir şeydi.

Bu yüzden yasanın geri çekilmesi son ana kadar gizli tutuldu ve hiçbir zaman bir uzman ifade veya analizine tabii tutulmadı veya Kongre komitesi tarafından bile incelenmedi. Nihayetinde üç Cumhuriyetçi senatör Koch kardeşlerden ziyade Amerikan vatandaşlarının tarafını tutarak gemiye atladı.

Politik kurumlar bozuldu

Washington halen her iki partide görev yapan birçok akıllı ve yetenekli insanla dolu fakat Amerika'nın politik kurumları ve resmi süreçler bozulmuş durumda. Federal hükümette araştırmacılar ayrıldıkça veya ayıklandıkça ve bakanlık bütçelerinde derin kesintiler hedeflendikçe bilimsel uzmanlık konusunda kan kaybı yaşıyor. Deneyimli diplomatlar dışişleri bakanlığından bir bir ayrılırken, lobiciler ise hükümet genelinde ahbap çavuşlarını yerleştirmekle meşgul.

Tüm bu velvelenin ortasından yeni savaş davulu sesleri duyuluyor, en korkuncu da İran ve Kuzey Kore'ye karşı. Bu sadece bir duruş mu yoksa gerçek mi? Kimse bilmiyor. Trump'ın dış politika ve askeri politikaları artık sabah erken saatlerde atılan tweet'lerden, Beyaz Saray personelinin veya üst düzey yetkililerin haberi olmadan duyuruluyor. Durum tehlikeli ve sağlıksız.

Parlamenter sistem önerisi

Çözüm için üç kısa vadeli ve dördüncü bir uzun vadeli adım önerim olacak.

İlki Trump'ı Twitter'dan çıkarmak. ABD'nin ve dünyanın danışılmış ve ince olarak düşünüp taşınılmış kamu politikalarına ihtiyacı var, bir adamın gittikçe kötüleşen patolojisine değil. Amerikan halkı büyük bir çoğunlukla Trump'ın tweet'lerinin ulusal güvenliğe ve başkanlığa zarar verdiği konusunda hemfikir.

İkincisi kongre liderleri Trump'ın saldırgan eğilimlerini kontrol altına almak için iki partili bir temelde anlaşmalılar. ABD Anayasası'nın 1. Madde 2. Paragrafı savaş ilan etme yetkisini Kongre'ye veriyor. Kongre de bu konuda çok geç olmadan ağırlığını tekrar koymalı.

Üçüncüsü dünyanın büyük güçleri, Amerika'nın NATO müttefikleri, Çin ve Rusya en şiddetle ABD'nin İran veya Kuzey Kore'ye tek taraflı herhangi bir saldırısının barışı vahim ve yasadışı şekilde ihlal edeceğini, savaş ve barış gibi konularda Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi dahilinde uzlaşılarak karar alınması gerektiğini net bir şekilde açıklığa kavuşturmalıdır. Eğer ABD BM Güvenlik Konseyi'nin kolektif bilgeliğini yakın geçmişte önemsemiş olsaydı, Irak, Libya ve Suriye'deki kaos ortamları da dahil birçok devam eden felaketten kaçınılmış, trilyonlarca dolar ve yüzbinlerce insan hayatı kurtarılmış olurdu.

Dördüncü uzun vadeli adım ise ABD'yi çalkantılı başkanlık sisteminden parlamenter sisteme yakınlaştıracak ya da en azından Fransa'daki gibi ikili bir başkanlık, parlamenter sisteme yakınlaştıracak anayasal bir reform yapılması. Başkanın gücü dolayısıyla da kontrolden çıkmış bir başkanlığın tehlikesi çok büyük.

ABD'de demokratik meşruiyeti eski haline getirmek için seçim kampanyası finansmanına ve lobiciliğe çok daha sıkı sınırlar getirilmesinin de dahil olduğu birçok şey yapılması gerekiyor. Fakat birinci ve en önemlisi Trump başkanlığını barışı koruyarak atlatabilmemizdir.

Telif hakkı: Project Syndicate, 2017. **www.project-syndicate.org**